

ХУЛОСАИ

шурои диссертациони 6D. КОА-067-и назди
Институти забон ва адабиёти ба номи Абуабдуллои Рӯдакии АМИТ
барои дарёфти дараҷаи илмӣ доктори илмҳои филологӣ аз рӯи
ихтисоси 10.02.00 – Забоншиносӣ (10.02.01 – Забони тоҷикӣ)

Парвандаи аттестациони № _____
Қарори шурои диссертационӣ аз 21.05.2024, № 19

Барои сазовор донишани Калонова Маҳина Ҷумабоевна, шаҳрванди Ҷумҳурии Тоҷикистон ба дараҷаи илмӣ доктори илмҳои филологӣ аз рӯи ихтисоси 10.02.01 – Забони тоҷикӣ.

Диссертатсияи Калонова Маҳина Ҷумабоевна дар мавзӯи “Пажӯҳиши луғавӣ – маъноӣ ва сохтори вожагони забони тоҷикӣ дар назми асри XIV (дар мисоли ашъори Ҳофизӣ Шерозӣ, Камоли Хучандӣ ва Салмони Совачӣ)” барои дарёфти дараҷаи илмӣ доктори илмҳои филологӣ аз рӯи ихтисоси 10.02.00 – Забоншиносӣ (10.02.01 – Забони тоҷикӣ) дар рӯзи 06.02.2024 (суратмаҷлиси №6) аз ҷониби шурои диссертациони 6D. КОА-067-и назди Институти забон ва адабиёти ба номи Абуабдуллои Рӯдакии АМИТ (734025, ш. Душанбе, хиёбони Рӯдакӣ, 21) барои ҳимоя иҷозат дода шудааст.

Довталаби дараҷаи илмӣ Калонова Маҳина Ҷумабоевна шаҳрванди Ҷумҳурии Тоҷикистон буда, дар ноҳияи Мастҷоҳи вилояти Суғд ба дунё омадааст. Ӯ соли 1997 дар МТМУ №15-и н. Мастҷоҳ таҳсилро оғоз карда, соли 2007 онро ба поён расонидааст. Пас аз хатми мактаби миёна соли 2007 тибқи Квотаи президентӣ ба Донишгоҳи давлатии Хучанд ба номи академик Бобочон Ғафуров дохил шуда, онро соли 2012 бо ихтисоси омӯзгори забон ва адабиёти тоҷик бо дипломи аъло хатм кардааст.

Солҳои 2012-2015 дар аспирантураи ҳамин донишгоҳ таҳсил намуда, пас аз хатми он соли 2017 диссертатсияи номзадӣ худро дар мавзӯи “Калимасозии ҳиссаҳои номии нутқ (исм ва сифат) дар ашъори Ҳофизӣ Шерозӣ” дар шурои диссертациони Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи Садриддин Айнӣ дифоъ намудааст.

Калонова Маҳина Ҷумабоевна аз соли 2018 то ба ҳол дар кафедраи забони тоҷикии Муассисаи давлатии таълимии “Донишгоҳи давлатии тиббии Тоҷикистон ба номи Абӯалӣ ибни Сино” фаъолият дорад.

Диссертатсия дар шуъбаи забони Институти забон ва адабиёти ба номи Рӯдакии АМИТ иҷро шудааст.

Роҳбари илмӣ – доктори илмҳои филологӣ Қосимов Олимҷон Ҳабибович.

Муқарризони расмӣ:

Шокириён Туғрал Сирочзода – доктори илмҳои филологӣ, профессори кафедраи забони тоҷикии Донишгоҳи давлатии ҳуқуқ, бизнес ва сиёсати Тоҷикистон.

Нозимов Абдулхамид Абдуалимович – доктори илмҳои филологӣ, профессор, мудири кафедраи забонҳо ва фанҳои гуманитарии МДТ «Филиали Донишгоҳи миллии таҳқиқоти технологӣ «МИСИС» дар шаҳри Душанбе».

Мирзоева Моҳира Мадиброҳимовна – доктори илмҳои филологӣ, профессори кафедраи услубшиносӣ ва таҳрири адабии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон.

Муассисаи тақриздиҳанда – МДТ “Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи Садриддин Айни”.

Мутобиқи муҳтавои тақризи мусбати муассисаи тақриздиҳанда, ки аз ҷониби раиси ҷаласа – доктори илмҳои филологӣ, профессори кафедраи забоншиносӣ ва типологияи муқоисавии ДДОТ ба номи Садриддин Айни Ҷоматов Самиддин Салоҳиддинович, эксперт – доктори илмҳои филологӣ, профессори кафедраи назария ва амалияи забоншиносии ДДОТ ба номи Садриддин Айни Гадоев Нурхон, котиби илмии ҷаласа – номзади илмҳои филологӣ, и.в. дотсенти кафедраи назария ва амалияи забоншиносии ДДОТ ба номи Садриддин Айни Юсупов Шохин Раҳимбердиевич ва бо имзову муҳри ректори муассиса, доктори илмҳои таърих, профессор Ибодуллозода А.И. пешниҳод шудааст. Диссертатсияи доктории Калонова Маҳина Ҷумабоевна дар мавзӯи “Пажӯҳиши луғавӣ – маъноӣ ва сохтори вожағони забони тоҷикӣ дар назми асри XIV (дар мисоли ашъори Ҳофизи Шерозӣ, Камоли Хучандӣ ва Салмони Соваҷӣ)” таҳқиқоти илмии баанҷомрасида ва ба талаботи бандҳои 32-35-и “Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ”, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30-юми июни соли 2021, таҳти №267 ба тасвиб расидааст, мувофиқ буда, муаллифи он барои дарёфти дараҷаи илмии доктори илмҳои филологӣ аз рӯйи ихтисоси 10.02.01 – Забони тоҷикӣ сазовор аст.

Муқарризони расмӣ ва муассисаи пешбар бо дарназардошти муқаррароти бандҳои 67-70 ва 74-75-и «Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ», ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30-юми июни соли 2021, таҳти №267 тасдиқ шудааст, интиҳоб ва таъин гардидаанд. Интиҳоби муқарризони расмӣ ва муассисаи пешбар ба он асоснок мегардад, ки муқарризони расмӣ ва омӯзгорони муассисаи пешбар мутахассисони бевоситаи соҳаи филология буда, дар корҳои илмӣ таҳқиқотӣ фаъолона иштирок менамоянд ва дар ин самт асару мақолаҳо таълиф кардаанд, ки мазмуну муҳтавои онҳо ба мавзӯи диссертатсияи мазкур иртибот дорад.

Довталаби дараҷаи илмӣ вобаста ба мавзӯи диссертатсия 31 мақолаи илмӣ ҷоп намудааст, ки аз он 16 мақола дар маҷаллаҳои тақризшавандаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва 15 мақола дар маҷаллаву маҷмуаҳои дигари илмӣ ба нашр расидаанд.

I. Таълифоти муаллиф дар маҷаллаҳои илмӣ тақризшавандаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон:

1. [1-М]. Калонова, М. Ҷ. Баъзе мулоҳизаҳо роҷеъ ба қолибҳои исмҳои мураккаб. [Матн]/ М. Ҷ. Калонова // Ахбори Академияи илмҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон. - Душанбе: Дониш. 2019. – №1 (254). – С. 224–227.

2. [2-М]. Калонова, М. Ҷ. Нақши аффиксҳо дар рушди таркиби луғавии асрҳои IX- X забони адабии тоҷик. [Матн]/ М. Ҷ. Калонова // Ахбори Академияи илмҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон. – Душанбе: Дониш, 2019. – №2 (255). – С.168-171.
3. [3-М]. Калонова, М. Ҷ. Таҳқиқи лингвистии ашъори Ҳоҷа Ҳофиз аз ҷониби муҳаққиқони ватаниву хориҷӣ. [Матн]/ М. Ҷ. Калонова // Гузориши АМИТ. – Душанбе: Дониш, 2019. – №4(257). – С. 207-210.
4. [4-М]. Калонова, М. Ҷ. Нақши интерфикс дар калимасозии исмҳои мураккаби шеъри Ҳофиз. [Матн]/ М. Ҷ. Калонова, Ф. Неъматзода // Ахбори АМИТ. – Душанбе: Дониш, 2019. №4 (257). – С.245-248.
5. [5-М]. Калонова, М. Ҷ. Мавқеи муродифот дар ашъори шоирони садаи XIV. [Матн]/ М. Ҷ. Калонова // Паёми ДДОТ, 2020. – №3(86). – С. 120-127.
6. [6-М]. Калонова, М. Дж. Место префикса “хам-” в поэзии Хафиза Ширази. [Текст]/ М. Ҷ. Калонова// Вестник Таджикского национального университета. Душанбе. – 2021. –№1. –С.98-104.
7. [7-М]. Калонова, М. Дж. Суффиксы, образующие имена места в газелях Хафиза Ширази. [Текст]/ М. Дж. Калонова // Вестник Таджикского национального университета. Душанбе. – 2022. – №1. –С.149-155.
8. [8-М]. Калонова, М. Ҷ. Хусусиятҳои лингвистии ҷанде аз неологизмҳои газалиёти шоирони садаи XIV. [Матн]/ М. Ҷ. Калонова, Ш. Шарипов // Паёми донишқадаи забонҳо (силсилаи илмҳои филологӣ, педагогӣ, таърих ва фалсафа). Душанбе. – 2020. – №3(39). – С.49-56.
9. [9-М]. Калонова, М. Ҷ. Калимасозии исмҳои навӣ копулятив дар асри XIV. [Матн]/ М. Ҷ. Калонова, Ш. Шарипов // Паёми донишқадаи забонҳо. Душанбе. –2020. – №4 (40). –С. 19-24.
10. [10-М]. Калонова, М. Ҷ. Мавқеи архаизмҳо дар забони адабии асри XIV. [Матн]/ М. Ҷ. Калонова// Паёми ДДОТ ба номи С. Айни. Душанбе. – №5 (88). – 2020. – С. 48-54.
11. [11-М]. Калонова, М. Ҷ. Хусусиятҳои лексикии ҷанде аз исмҳои сода дар ашъори шоирони садаи XIV. [Матн]/ М. Ҷ. Калонова // Паёми ДДОТ ба номи С. Айни. Душанбе. – 2021. –№3 (92). – С. 8-11.
12. [12-М]. Калонова, М. Ҷ. Лексикаи ифодакунандаи «қасбу ҳунар» дар ашъори шоирони асри XIV. [Матн]/ М. Ҷ. Калонова // Паёми донишгоҳи омӯзгорӣ. Душанбе. – 2021. – №5 (94). –С. 82-86.
13. [13-М]. Калонова, М. Ҷ. Нақши калимасозии пешванди «хам-» дар адабиёти асри XIV. [Матн]/ М. Ҷ. Калонова // Паёми Донишгоҳи омӯзгорӣ. Душанбе. – 2022. – №3 (98). –С.166-171.
14. [14-М]. Калонова, М. Ҷ. Хусусиятҳои лексикиву семантики фитонимҳои ифодагари гиёҳҳо дар забони ғазали асри XIV. [Матн]/ М. Ҷ. Калонова // Паёми Донишқадаи забонҳо (силсилаи илмҳои филологӣ, педагогӣ, таърих ва фалсафа),. Душанбе. – 2021. – №3 (43). – С.54-59.
15. [15-М]. Калонова, М. Ҷ. Тобишҳои маъноӣ услубии фитонимҳои ашъори Камоли Хучандӣ, Ҳофизии Шерозӣ ва Салмони Соваҷӣ. [Матн]/ М. Ҷ. Калонова // Паёми Донишқадаи забонҳо (силсилаи илмҳои филологӣ, педагогӣ, таърих ва фалсафа). Душанбе, 2021. – № (41). – С.20-25.

16. [16-М]. Калонова, М. Дж. Сложносочиненные имена существительные в поэзии Хафиза Шерази. [Текст]/ М. Дж. Калонова // Паёми Донишкадаи забонҳо (силсилаи илмҳои филологӣ, педагогӣ, таърих ва фалсафа). Душанбе. – 2023. – №1 (49). – С.98-105.

II. Нуктаҳои асосии таҳқиқот дар конференсияи байналмилалӣ ва ҷумҳуриявӣ илмии зер ироа гардидааст:

1. [17-М]. Калонова, М. Ҷ. Вожаҳои “дард” ва даво” дар ашъори Ҳофиз. Нақш ва мавқеи технологияҳои инноватсионӣ дар тибби муосир. [Матн]/ М. Ҷ. Калонова // Материалы 66-ой годичной научно-практической конференции ТГМУ им. Абуали ибн Сино с международным участием, в рамках которой проходят Симпозиум детских хирургов “Хирургия пороков развития у детей” и Веб-симпозиум по нормальной физиологии, посвященные “Году развития туризма и народных ремесел”. Том 2. 23 ноября 2018. Душанбе. С.135-137.
2. [18-М]. Калонова, М. Ҷ. Гидронимҳо дар ашъори Ҳофиз. [Матн]/ М. Ҷ. Калонова, Ш. Ёрмаҳмадзода // Материалы международной научно-теоретической конференции, посвященной “Году развития туризма и народных ремесел”: Роҳи абрешиш ва робитаҳои байнифарҳангии Авруосиё. 3 июля 2018 г. Душанбе. С.188-190.
3. [19-М]. Калонова, М. Ҷ. Як қолаби калимасозии исмҳои мураккаб. Илми тиб дар асри XXI- назаре ба оянда. [Матн]/ М. Ҷ. Калонова // Материалы международной научно-практической конференции (67-ой годичной), посвященной 80-летию ТГМУ им. Абуали ибн Сино и “Годам развития села, туризма и народных ремесел (2019-2021)”. Том 3. Душанбе, 29 ноября 2019. – С. 377-378.
4. [20-М]. Калонова, М. Ҷ. Пешвои миллат ва Камоли Хучандӣ. [Матн]/ М. Ҷ. Калонова, Ш. Шарипов. Хучанд: Ношир, 2019. – С.168-173.
5. [21-М]. Калонова, М. Ҷ. Ҷойгоҳи истилоҳоти тиббии садаи XIV дар ашъори Камол ва Ҳофиз. [Матн]/ М. Ҷ. Калонова, Ш. Шарипов // Ёдкарди Камоли Хучандӣ (маҷмуаи мақолаҳои илмӣ). – Хучанд: “Ношир”, 2020. –С. 612-617.
6. [22-М]. Калонова, М. Ҷ. Рочез ба омонимҳои забони ғазали садаи XIV. [Матн]/ М. Ҷ. Калонова //Маҷаллаи илмии сиёсии Академияи идоракунии давлатии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон. Душанбе. – 2020. –№3 (47). –С.127-135.
7. [23-М]. Калонова, М. Ҷ. Чанд сухан доир ба муродифоти забони тоҷикӣ. [Матн]/ М. Ҷ. Калонова. Нақш ва мавқеи технологияҳои инноватсионӣ дар тибби муосир // Материалы 68-ой годичной научно-практической конференции ТГМУ им. Абуали ибн Сино с международным участием, в рамках которой проходят Симпозиум детских хирургов “Хирургия пороков развития у детей” и Веб-симпозиум по нормальной физиологии, посвященные “Году развития туризма и народных ремесел”. Том 2. 27 ноября 2020. Душанбе. – С.150-155.
8. [24-М]. Калонова, М. Ҷ. Ҷойгоҳи вожаҳои тиббии садаи XIV дар забони ғазал. [Матн]/ М. Ҷ. Калонова, Ш. Шарипов. Нақш ва мавқеи технологияҳои инноватсионӣ дар тибби муосир // Материалы 68-ой

годовой научно-практической конференции ТГМУ им. Абуали ибн Сино с международным участием, в рамках которой проходят Симпозиум детских хирургов “Хирургия пороков развития у детей” и Веб-симпозиум по нормальной физиологии, посвященные “Году развития туризма и народных ремесел”. Том 2. 27 ноября 2020. Душанбе.- С.156-159.

9. [25-М]. Калонова, М. Ч. Муруре ба корбасти калимаҳои хамгун дар забони ғазали асри XIV. [Матн]/ М. Ч. Калонова. Пайванди пажӯиш (маҷмуи мақолаҳо ба ифтихори 30-солагии Истиқлолияти давлатӣ), 2021. – С.23-33.

10. [26-М]. Калонова, М. Ч. Шарофиддини Рустам ва калимасозии исмҳои мураккаб. [Матн]/ М. Ч. Калонова, Ш. Шарипов // Маҷмуи конференсияи ҷумҳуриявӣ таҳти унвони “Масъалаҳои мубрами забоншиносии миллӣ” бахшида ба 90-солагии Шарофиддини Рустам (5-уми майи соли 2021). Душанбе, 2021.- 200 с.

11. [27-М]. Калонова, М. Ч. Вижагиҳои наввожаҳо дар эҷодиёти адибони асри XIV (дар мисоли ғазалиёти К.Хучандӣ, С. Соваҷӣ). [Матн]/ М. Ч. Калонова, Ш. Шарипов, А. Шарипов. Сиёсати давлатии забон дар даврони Истиқлол // Маҷмуи конференсияи илмӣ-амалии ҷумҳуриявӣ. Душанбе: ҶДММ Нушбод. 96 саҳ. 1-уми октябри соли 2021.- С.64-71.

12. [28-М]. Калонова, М. Ч. Назаре доир ба роҳҳои пайдоиши синонимҳо дар забони тоҷикӣ. [Матн]/ М. Ч. Калонова, Ш. Шарипов, А. Шарипов. Дастовардҳо ва масоили илми фундаменталӣ ва тибби клиникӣ // Материалы научно-практической конференции (69-й годичной) с международным участием, посвященной 30-летию Государственной независимости Республики Таджикистан и «Годам развития села, туризма и народных ремёсел (2019-2021)» Том 1. Душанбе, 17-ноябри соли 2021.- С. 266.

13. [29-М]. Калонова, М. Ч. Вижагиҳои синонимии воҳидҳои луғавӣ дар забони ғазали асри XIV. [Матн]/ М. Ч. Калонова, Ш. Шарипов, А. Шарипов. Дастовардҳо ва масоили илми фундаменталӣ ва тибби клиникӣ // Материалы научно-практической конференции (69-й годичной) с международным участием, посвященной 30-летию Государственной независимости Республики Таджикистан и «Годам развития села, туризма и народных ремёсел (2019-2021)» Том 2. Душанбе, 17-ноябри соли 2021.- С.267

14. [30-М]. Калонова, М. Ч. Тобишҳои маъноии лексемаҳои ифодагари “гулҳо” дар ашъори шоирони садаи XIV. [Матн]/ М. Ч. Калонова, Ш. Шарипов, А. Шарипов. Нақши илмҳои табиатшиносӣ, дақиқ ва риёзӣ дар иқтисодиёти миллӣ // Маҷмуи конференсияи ҷумҳуриявӣ илмӣ-амалӣ бахшида ба 30-солагии Истиқлолияти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва эълон гардидани солҳои 2020-2040 “Бистсолаи омӯзиш ва рушди фанҳои табиатшиносӣ, дақиқ ва риёзӣ дар соҳаи илму маориф” Душанбе, 15 ноябри соли 2021.- С. 302-308.

15. [31-М]. Калонова, М. Дж. Семантические оттенки фитонимов в таджикском литературном языке XIV века. [Текст]/ М. Дж. Калонова, Ш. Шарипов, А. Шарипов // Электронный научный журнал. Биология и интегративная медицина. ноябр-декабр №6 (53).- 2021.- С.124-131.

Ба автореферати диссертатсия аз ҷониби шахсони зерин тақризи навишта шуда, ба шурои диссертатсионӣ ворид гардидаанд:

1. **Тақризи** ба автореферати диссертатсия навиштаи доктори илмҳои филологӣ, профессори кафедраи забони тоҷикӣ ва ҳуҷҷатнигории Академияи идоракунии давлатии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон Раҳмонова Н. Ш. мусбат буда, дар он чунин эродҳо зикр шудааст:

– дар боби сеюм диссертант гоҳе маводдеро таҳлил кардааст, ки онҳо мансуб ба боби якуманд. Маслан, шарҳи лексемаи *боғ* (автореферат, сах. 35).

– дар автореферати диссертатсия чанд хатои имлоӣ дида мешавад (автореферат, сах. 1, 8, 12).

- ҳаҷми хулосаҳо ба назар зиёд менамояд (27 банд, автореферат, сах. 49-53).

2. **Тақризи** ба автореферати диссертатсия навиштаи доктори илмҳои филологӣ, ректори Филиали Донишкадаи рушди менеҷменти Сингапур дар шаҳри Душанбе Мухторов З. М. мусбат буда, дар он чунин эродҳо қайд шудаанд:

– Калонова М. Ҷ. дар қисми дараҷаи омӯзиши ашъори Ҳофизӣ Шерозӣ, Камоли Хучандӣ ва Салмони Сочаҷӣ дар баробари забоншиносон, аз таҳқиқоти адабиётшиносон низ ном мебарад, ки ба андешаи мо, зикри таҳқиқоти забоншиносон кифоя аст (автореферат, сах. 6, 8, 9).

– дар боби сеюми автореферати диссертатсия диссертант танҳо бо таҳқиқи исми иктифо кардааст, ки омӯзиши дигар ҳиссаҳои нутқ низ ба манфиати илми забоншиносӣ хоҳад буд (автореферат, сах. 36-49).

3. **Тақризи** ба автореферат навиштаи доктори илмҳои филологӣ, профессори кафедраи забони тоҷикии Донишгоҳи давлатии Хоруғ ба номи М. Назаршоев Офаридоев Н. мусбат буда, дар он чунин эродҳо қайд шудаанд:

– дар автореферат хулосаҳо дар 27 банд ҷамъбаст гардидаанд, ки ба назари инҷониб, зиёданд (автореферат, с. 47-50).

– диссертант доир ба ҷанбаи назариявии масоили ономастика (номшиносӣ) ва дигар масъалаҳои марбут ба ин боб маълумоти назариявии камтар додааст (автореферат, с. 24-26)

4. **Тақризи** ба автореферати диссертатсия навиштаи доктори илмҳои филологӣ, профессор кафедраи узбекского языкознания Термезского государственного университета Умуркулов Б. мусбат буда, дар он чунин эродҳо қайд шудаанд:

– дар матни автореферат хатоҳои услубӣ ва техникӣ мавҷуданд.

– дар автореферат аҳаммияти назариявӣ пурра инъикос наёфтааст.

Муқарризони расмӣ ва ғайрирасмӣ дар баробари муайян кардани баъзе эроду нуқсонҳои диссертатсия ва автореферати он (тоҷикӣ ва русӣ) аҳаммияти ҷанбаҳои назарияро амалӣ ва навоариҳои қор, инчунин, дастовардҳои илмӣ муаллифи диссертатсияро таъкид карда, онро барои

дарёфти дараҷаи илмии доктори илмҳои филологӣ аз рӯйи ихтисоси 10.02.01 – Забони тоҷикӣ сазовор донистанд.

Шурои диссертатсионӣ қайд менамояд, ки довталаби дараҷаи илмӣ дар асоси таҳқиқоти илмӣ чунин масъалаҳоро муқаррар намудааст:

- 1) бори нахуст таҳқиқ гардидани вожаҳои марбут ба соҳаҳои гуногуни забони ғазали асри XIV дар мисоли ашъори Ҳофизӣ Шерозӣ, Камоли Хучандӣ ва Салмони Соваҷӣ ва муқоисаи онҳо бо забони адабии имрӯзаи тоҷикӣ;
- 1) яқсон набудани маъно, мавқеъ ва дараҷаи истеъмоли калимаҳои ҳамсони асри XIV ва муқоисаи онҳо бо забони адабии имрӯзаи тоҷикӣ;
- 2) дар забони адабии имрӯзаи тоҷикӣ ҳамчун гурӯҳи алоҳида зикр нашудани калимаҳои зидмаъно, ки дар ашъори шоирони асри XIV ба кор рафтаанд;
- 3) бо таъя ба сарчашмаҳои этимологӣ муайян кардани сохти гурӯҳе аз вожаҳои мансуб ба мавзӯҳои ҷуғрофӣ дар ашъори шоирони асри XIV;
- 4) ба маъноӣ маҷозӣ истифода шудани вожаҳои мансуб ба забонҳои гуногун (арабӣ, ҳиндӣ, туркӣ, юнонӣ) ва боиси пайдоиши ҳодисаи сермаъноӣ дар забони тоҷикӣ;
- 5) бартарии корбурди калимаҳои иқтибосии арабӣ нисбат ба ҳиндӣ, туркӣ ва юнонӣ дар ашъори шоирони асри XIV;
- 6) дар калимасозии исмҳои мураккаби тобеи бо роҳи факки изофат сохташуда каммаҳсул будани қолиби исм+исм ва беаҳсул будани қолиби исм+сифати феълӣ;
- 7) дар калимасозии исмҳои мураккаби тобеи бо роҳи ибораҳои ғайриизофӣ сохташуда сермаҳсул будани қолиби исм+исм ва каммаҳсул будани қолиби сифат+исм ва шумора+исм;
- 8) аз ҷониби шоирони садаи XIV ба кор рафтани гурӯҳе аз калимоти ҳоси услуби онҳо;
- 9) дар доираи назми шоирони асри XIV хусусияти муродифӣ ва зидмаъноӣ гирифтани гурӯҳе аз вожагон.

Асосҳои назарии таҳқиқ. Бо истифода аз назару ақидаҳои илмии муҳаққиқон мавзӯи таҳқиқро дар заминаи меъёрҳои маъмулии шиноخت ва равишҳои анъанавии илмӣ мавриди пажӯҳиш қарор дода шудааст.

Осори илмию назариявии олимони забоншинос, ки доир ба вожаҳои забони тоҷикӣ ва масоили вожасозӣ таҳқиқ анҷом додаанд, ташкил мекунанд. Аз ин рӯ, ҳангоми баррасии вожаҳои забони адабӣ ва назарияи калимасозӣ осори муҳаққиқони тавоноӣ соҳа, чун Г.О.Винокур, В.В.Виноградов, Э.Бенвенист, Э. Бертелс, К.Г.Залеман, Е.А.Земская, Л.Г.Герсенберг, Д.Т.Чхеидзе, Т.А.Чавчавадзе, П.Н.Хонларӣ, А.Ҳумоюнфаррух, М.Шариат, Д.Тоҷиев, Ш. Ниёзӣ, Ш. Бобмуродов, Ш.Рустамов, М.Қосимова, Д.Саймиддинов, Ф.Амонова, А.Ҳасанзода, О.Қосимов, М.Ҳ.Султон, С.Ғаниева, М. Саломов, С.Айнӣ, Э.Раҳмон, Е.Э.Бертелс, Ш.Нуъмонӣ, В.А.Капранов, А.Насриддин ва дигаронро ба сифати асоси назариявӣ қарор гирифтаанд.

Барои таҳияву таълифи диссертатсия “Девон”-и Ҳофизӣ Шерозӣ (таҳияи Баҳоуддин Хуррамшоҳӣ, ки дар даҳсолаи охир яке аз муътабартарин нусхаҳои интиқодист), муқаррар шуд. Инчунин, нусхаҳои

тоҷикистонию девони шоир низ ҳангоми муқоисаи тарзи навишти баъзе калимаҳо ба қор бурда шуданд. Барои муайян кардани мавқеи вожагони ашъори Камоли Хучандӣ ва Салмони Соваҷӣ аз “Девон”-и Камоли Хучандӣ (таҳияи А. Шоҳаҳмад; таҳияи Б.Раҳматзод ва О. Оқилов) ва “Девон”-и Салмони Соваҷӣ (захираи интернетӣ: www.Ghaemiyeh.com) истифода намудем. Барои равшан сохтани маъно ва таркиби морфемавии баъзе калимаҳо аз фарҳангҳои форсӣю тоҷикӣ чун “Онандроҷ”, “Ғиёс-ул-луғот”, “Бурҳони қотеъ”, “Луғатномаи Деххудо”, “Фарҳанги Амид”, “Фарҳанги форсии фарҳефта”, “Фарҳанги забони тоҷикӣ”, “Фарҳанги тафсирии забони тоҷикӣ”, “Фарҳанги вожанамои Ҳофиз”, “Фарҳанги ашъори Камоли Хучандӣ”, фарҳанги “Зебономҳои ориёӣ” ҳамчун сарчашмаи асосӣ истифода шудааст.

Аҳаммияти натиҷаҳои бадастовардаи довталаб барои дарёфти дараҷаи илмӣ дар амалия чунин тасдиқ карда мешавад. Диссертатсия дар шакли гузориши маъруза ва мақолаҳо интишор гардида, тавассути маҷаллаҳо, маҷмуаҳои дастҷамъӣ, маҷаллаҳои тақризшавандаи донишгоҳҳо ва институтҳои пажӯҳишӣ ба китобхонаҳои асосии илмӣ дар дарсҳои назарӣю амалӣ ва мустақилонаи факултетҳои филологӣ аз ҷониби донишҷӯён, магистрантон, докторантони PhD, унвонҷӯён ва омӯзгорон истифода мешавад.

Натиҷаҳои таҳқиқот метавонанд дар таълими фанҳои таҳассусии забоншиносӣ, мисли калимасозӣ, забони адабии ҳозираи тоҷикӣ, таърихи забони адабӣ, услубшиносӣ, маданияти нутқ истифода шаванд. Ҳамзамон, бахшҳои алоҳидаи диссертатсия метавонанд, ки ба сифати курсҳои махсус барои ихтисосҳои забон ва адабиёти тоҷики макотиби олии кишвар мавриди таълим қарор гиранд. Маводи ҷамъоваришудаи диссертатсия метавонад дар таҳияи фарҳангҳои тафсирии забони тоҷикӣ, фарҳанги ашъори шоирони садаи XIV (дар мисоли ашъори Ҳофизӣ Шерозӣ, Камоли Хучандӣ, Салмони Соваҷӣ) ба қор равад.

Баррасии этимоднокии натиҷаҳои таҳқиқ нишон доданд, ки дар таҳқиқи диссертатсионӣ концепсияҳои илмию назарӣю забоншиносони ватанию хориҷӣ истифода шудаанд. Дар маҷмуъ, дараҷаи этимоднокии натиҷаҳои таҳқиқ аз дақиқии маълумот, мувофиқат намудани ҳаҷми маводи таҳқиқ, қоркарди натиҷаҳои таҳқиқ, ҳаҷми интишорот ва интиҳоби равишҳои таҳқиқ бармеояд. Хулоса ва тавсияҳо дар асоси таҳлили илмии натиҷаҳои таҳқиқи назарӣ пешниҳод гардидаанд.

Саҳми шахсии довталаби дараҷаи илмӣ дар таҳқиқот аз он иборат аст, ки дар заминаи омӯзиши ҳамҷонибаи маводи таҳқиқшаванда бори нахуст сохтор, маъно ва мавқеи вожагони забони назми асри XIV (Ҳофизӣ Шерозӣ, Камоли Хучандӣ ва Салмони Соваҷӣ) мавриди таҳқиқ қарор гирифта, аз рӯйи сохтор ва баромади забонӣ баррасӣ гардидаанд.

Дар ҷаласаи шурои диссертатсионии 6D. КОА-067-и назди Институти забон ва адабиёти ба номи Рӯдакии АМИТ аз 21-уми майи соли 2024 дар бораи ба Калонова Маҳина Ҷумабоевна додани дараҷаи илмии доктори илмҳои филологӣ аз рӯйи ихтисоси 10.02.00 – Забоншиносӣ (10.02.01 – Забони тоҷикӣ) қарор қабул карда шуд.

Ҳангоми гузаронидани овоздиҳии пинҳонӣ аз 15 нафар аъзои шурои диссертатсионӣ, ки бо фармоиши Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 декабри 2022, № 307/шд ба ҳайати шуро ворид шудаанд, 13 нафар иштирок доштанд, ки аз онҳо 5 нафар доктори илм аз рӯи ихтисоси диссертатсияи баррасишаванда мебошанд.

Аз 13 нафар аъзои шурои диссертатсионии дар ҷаласа иштирокдошта овоз доданд: тарафдор – 13 нафар, муқобил – нест, бюллетенҳои безътибор – нест.

**Раиси шурои диссертатсионӣ,
доктори илмҳои филологӣ**

**Котиби илмӣ шурои диссертатсионӣ,
доктори илмҳои филологӣ**

21. 05. 2024

Шарифзода Ф.Х.

Юсуфов У.А.